

К. В. Завгородній,
к. е. н., ДП "Виробниче об'єднання" Південний машинобудівний завод ім. О.М. Макарова"
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7953-3971>

DOI: 10.32702/2306-6814.2023.7.58

ПРОГНОЗНІ МОДЕЛІ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ І СОЦІУМУ В УМОВАХ ВІЙНИ

K. Zavgorodniy,
PhD in Economics, State Enterprise "Production Association
Southern Machine-Building Plant named after A.M. Makarov", Ukraine

PREDICTIVE MODELS OF INCLUSIVE DEVELOPMENT OF THE NATIONAL ECONOMY AND SOCIETY IN CONDITIONS OF WAR

Метою статті є дослідження прогнозних моделей інклюзивного розвитку національної економіки і соціуму в умовах війни. Обґрунтовано перехід до формування моделі інклюзивного розвитку національної економіки, що передбачає рух "від майбутнього до теперішнього". Доведено, що всупереч зруйнованій інфраструктурі та значним втратам економічного потенціалу, Україна має шанс для повного реінжинірингу діючої моделі. Відповідний процес враховуватиме унікальний досвід, який здобувається у боротьбі; адаптивним, згуртованим та висококваліфікованим трудовим ресурсам; міжнародну підтримку та перспективи вступу в Європейські економічні структури. Визначено, що це є можливістю позбутися гальмуючих чинників, серед яких корупція, зарегульованість економічних процесів, відсутність соціальної справедливості та неефективність судової системи, олігархічного впливу.

Результатами дослідження показали, що військова агресія, яку розпочала Російська федерація проти України у лютому 2022 року, привела до втрати близько 40% реального ВВП, внаслідок ракетних ударів пошкоджено понад 50% енергетичної інфраструктури, численні руйнування соціальної та виробничої інфраструктури у прикордонних містах оцінюються на суму понад 400 млрд. доларів США. До найбільш болючих і суттєвих втрат економічного потенціалу внаслідок військових дій є втрати людського капіталу та тимчасова втрата контролю над окупованими територіями.

Наголошено, що продовження військових дій несе ризики подальших руйнувань, економічного спаду та не прогнозованих значень економічного потенціалу нашої країни станом до закінчення війни. Розроблення сценарних моделей розвитку економіки і суспільства та стратегічних планів відновлення й розвитку соціально-економічних систем є важливим кроком та сигналом, що дозволить оперативно та ефективно приймати рішення та розвивати інклюзивну економіку у післявоєнний період.

Визначено, що при проектуванні моделі інклюзивного розвитку варто застосовувати комбінацію сучасних підходів прогнозування та проектування соціально-економічних моделей. Наголошено, що до таких методів можна віднести: форсайт, реінжиніринг та дизайн. Відповідні інструменти, доповнені якісними інформаційним забезпеченням та із залученням експертного середовища, дозволять знайти найбільш оптимальні моделі розвитку національної економіки в умовах стратегічної невизначеності.

The purpose of the article is to study predictive models of the inclusive development of the national economy and society in the conditions of war. The transition to the formation of a model of inclusive development of the national economy, which involves the movement "from the future to the present", is substantiated. It has been proven that despite the destroyed infrastructure and significant losses of economic potential, Ukraine has a chance for a complete reengineering of the current model. The appropriate process will consider the unique experience gained in combat; adaptive, cohesive, and highly qualified labor resources; international support, and prospects for joining European economic structures. It was determined that this is an opportunity to eliminate inhibiting factors, including corruption, regulation of economic processes, lack of social justice, and inefficiency of the judicial system, oligarchic influence.

The results of the study showed that the military aggression launched by the Russian Federation against Ukraine in February 2022 led to the loss of about 40% of real GDP, more than 50% of energy infrastructure was damaged as a result of missile strikes, numerous destructions of social and industrial infrastructure in border cities are estimated at more than 400 billion US dollars. Among the most painful and significant losses of economic potential due to military operations are the loss of human capital and the temporary loss of control over the occupied territories.

It was emphasized that the continuation of military operations carries the risks of further destruction, economic decline, and unforecasted values of the economic potential of our country as of the end of the war. The development of scenario models of the development of the economy and society and strategic plans for the restoration and development of socio-economic systems is an important step and a signal that will allow prompt and effective decision-making and the development of an inclusive economy in the post-war period.

It was determined that when designing a model of inclusive development, it is worth applying a combination of modern forecasting approaches and designing socio-economic models. It is emphasized that such methods include: foresight, reengineering, and design. Appropriate tools, supplemented by high-quality information support and with the involvement of an expert environment, will allow for finding the most optimal models for developing the national economy in conditions of strategic uncertainty.

*Ключові слова: модель інклюзивного розвитку, національна економіка, війна, соціум.
Key words: a model of inclusive development, national economy, war, society.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Міжнародних науковців і експертів вже не задовольняють критерії моделей економічного зростання і сталого розвитку, за допомогою яких здійснюється рейтингова оцінка соціально-економічного стану країн. Це пов'язано з тим, що в розвинутих країнах, не кажучи вже про ті країни, що розвиваються, зростання економічного потенціалу не завжди корелюється з підвищенням добробуту та покращення життєвих стандартів всіх членів суспільства. Ці обставини і визвали необхідність розкриття концепції інклюзивного розвитку, індикатори якої б більш адекватно виражали ефективність національних економік [1]. Саме тому, за су-

часних умов соціально-економічного розвитку дослідження прогностичних моделей інклюзивного розвитку національної економіки і соціуму в умовах війни є досить актуальним.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Особливостям дослідження моделей розвитку національної економіки та соціуму, приділено значну увагу вітчизняними вченими, зокрема: Дідух С., Іртищева І., Крамаренко І., Коротіна С., Кучмєєва О., Крущ П., Стегней М., Павлов О., Луцик Ю., Якименко І. Але водночас значна кількість проблем формування моделі інклюзивного розвитку національної економіки і соціуму в умовах війни залишаються недостатньо розкритими відповідно до сучасних умов.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є дослідження прогностичних моделей інклюзивного розвитку національної економіки і соціуму в умовах війни.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Основна мета інклюзивної моделі зростання та розвитку полягає в забезпеченні рівного доступу до ринків, ресурсів та неупередженого регуляторного середовища для різних соціальних груп; формування механізмів забезпечення продуктивної зайнятості; підвищення доходів і подолання бідності; розробка нових підходів до споживання обмежених ресурсів і досягнення інклюзивного зростання в довгостроковій перспективі. У цій роботі зроблено висновок, що інклюзивність є ключовим аспектом економічного зростання національної економіки. Вектори розвитку інклюзивності належать до соціальної (у центрі люди), економічної (сталий і збалансований розвиток, відповідальне споживання), інноваційної (інвестиції в освіту і науку) та екологічної сфер [2].

Характеристику інклюзивного розвитку України як певної системи здійснено на основі системного підходу та в контексті філософської категорії "ціле-частина". Це дало можливість сформулювати системне уявлення про інклюзивний розвиток України, складовими якого є інклюзія як суспільний феномен, власне інклюзивний розвиток, як процес, його елементи (об'єкти) та результат. Представлено рейтинг України за індексом інклюзивного розвитку серед країн, що розвиваються. Проаналізовано проблеми, які мають свій прояв на національному рівні, у просторовому вимірі, секторальному та галузевому зрізах, у політичній, економічній, соціальній, духовній сферах суспільної життєдіяльності, і є певними перепонами на шляху формування інклюзивного суспільства, розкрито тенденції суспільного розвитку на засадах інклюзивності [5].

Індикативними документами, що в загальному відображають стратегічну модель розвитку є проект "Стратегія сталого розвитку "Україна — 2030" [6] а також Цілі сталого розвитку України, затверджені Указом Президента № 722 від 30 вересня 2019 [7] з метою адаптації процесів розвитку України до глобальних цілей сталого розвитку до 2030 року, прийнятих на Генеральній Асамблеї Організації Об'єднаних від 25 вересня 2015 року. Додатковими стратегічними документами, що містять основні наміри, цілі та орієнтири національної економіки у контексті її трансформації до сталого, інклюзивного та еколого-орієнтованого розвитку. До 2021 року у цьому напрямку напрацьовано та запущено до реалізації ряд реформ а також механізмів, що мають на меті упорядкувати процеси державної трансформації та її поступової уніфікації з моделями розвитку країн ЄС. Разом з цим, інжиніринг окремих процесів на напрямків національної економіки не призвів до значущих результатів, що позитивно позначилися на соціальному становищі та економіці країни. Це пояснюється насамперед нашаруванням нових моделей на старі структури і підходи, що викликає подвійне підпорядкування та суттєвий опір змінам.

Ураховуючи наявні обставини, на нашу думку, необхідний перехід до формування моделі інклюзивного розвитку національної економіки, що передбачає рух "від майбутнього до теперішнього". Попри зруйновану інфраструктуру та значні втрати економічного потенціалу, Україна має шанс для повного реінжинірингу діючої моделі, що враховуватиме унікальний досвід, який здобувається у боротьбі; адаптивні, згуртовані та висококваліфіковані трудові ресурси; міжнародну підтримку та перспективи вступу в Європейські економічні структури та, водночас, можливість позбутися гальмуючих чинників, серед яких корупція, зарегульованість економічних процесів, відсутність соціальної справедливості та неефективність судової системи, олігархічного впливу.

Згідно макроекономічного прогнозу на 2022—2024 роки, складеного Кабінетом міністрів України у 2021 році [10], ураховуючи тенденції та перспективи, що склалися станом на той період, прогнозувалося зростання ВВП України та номінальна заробітна протягом 2022—2024 років на 24%. Прогнозувалося також скорочення рівня безробіття на 3%, індексу споживчих цін на 3%, збільшення експорту товарів і послуг на 16%, а імпорту — на 18%. Основні прогнози показники на 2022—2024 роки згідно офіційних даних наведено у таблиці 1.

Проте, військова агресія яку розпочала Російська федерація проти України у лютому 2022 року, повністю знівелювала можливості досягнення вказаних показників. За результатами перших 9 місяців, Україна втратила близько 40% реального ВВП, внаслідок ракетних ударів пошкоджено понад 50% енергетичної інфраструктури, численні руйнування соціальної та виробничої інфраструктури у прикордонних містах оцінюються на суму понад 400 млрд. доларів США. До найбільш болючих і суттєвих втрат економічного потенціалу внаслідок військових дій є втрати людського капіталу та тимчасова втрата контролю над окупованими територіями.

Попри те, що продовження військових дій несе ризики подальших руйнувань, економічного спаду та не прогнозованих значень економічного потенціалу нашої країни станом на закінчення війни, розроблення сценарних моделей розвитку економіки і суспільства та стратегічних планів відновлення й розвитку соціально-економічних систем є важливим кроком та сигналом, що дозволить оперативно та ефективно приймати рішення та розвивати інклюзивну економіку у післявоєнний період.

В умовах стратегічної невизначеності щодо розвитку глобальної економіки та продовження війни в Україні, економічне моделювання і прогнозування розвитку національної економіки, що базується на екстраполяційних трендах не має суттєвого практичного значення. Можна розглядати лише припустимі сценарії розвитку економіки, ключові фактори та припущення про можливий стратегічний шлях після закінчення бойових дій та перемоги України.

Прогностичні сценарії та моделі розвитку національної економіки в умовах потенційної військової агресії розглядаються у науковій праці Луцик Ю., С. Коротіна, О. Кучмєєва та І. Якименко [12]. Автори описали чотири можливі моделі розвитку національної соціально-

Таблиця 1. Середньостроковий прогноз кабінету міністрів на 2022–2024 рік

Найменування показника	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Приріст 2022-2024, %
Валовий внутрішній продукт:				
номінальний, млрд гривень	5 368,70	5 993,90	6 651	23,9
відсотків до попереднього року	103,8	104,7	105	1,2
Індекс споживчих цін:				
у середньому до попереднього року, відсотків	107,2	106	105,2	-1,9
грудень до грудня попереднього року, відсотків	106,2	105,3	105	-1,1
Індекс цін виробників промислової продукції (грудень до грудня попереднього року), відсотків	107,8	106,2	105,7	-1,9
Прибуток прибуткових підприємств, млрд гривень	1 199,40	1 381,50	1 586,90	32,3
Фонд оплати праці найманих працівників і грошового забезпечення військовослужбовців, млрд гривень	1 606,10	1 814	2 025,70	26,1
Середньомісячна заробітна плата працівників, бруто:				
номінальна, гривень	15 258	17 159	19 063	24,9
номінальна, скоригована на індекс споживчих цін, відсотків до попереднього року	104,4	106,1	105,6	1,1
Кількість зайнятих економічною діяльністю у віці 15-70 років, млн осіб	16,45	16,83	17,25	4,9
Рівень безробіття населення у віці 15-70 років за методологією Міжнародної організації праці, відсотків до робочої сили відповідного віку	8,5	8	7,8	-8,2
Експорт, млн дол.	70 286	75 686	81 668	16,2
Імпорт товарів і послуг, млн дол.	78 881	86 309	93 764	18,9

Джерело: [10].

економічної системи в умовах війни з Російською федерацією. В основу моделей закладено такі чинники: стан економіки, рівень розгортання військового конфлікту, соціальне забезпечення населення, рівень зовнішньої допомоги та рівень суверенітету України. На думку авторів, саме співвідношення вказаних чинників формуватиме модель розвитку України в процесі та після закінчення військового конфлікту з РФ. Чотири моделі та сценарії розвитку, що виявлено авторами у процесі ґрунтовних досліджень базових умов та прогнозів розвитку подій.

Найбільш ймовірним сценарієм із ймовірністю 40% автори вважають сценарій "Дефолту". Даний сценарій можливий при загостренні та продовженні активної фази конфлікту, недостатньому впливу санкцій США і ЄС на економічний та військовий потенціал РФ, поступовому зниженню зацікавленості та допомоги Україні з боку партнерів. Як результат, борги України будуть зростати до стану банкрутства. Держава не зможе виконувати свої соціальні зобов'язання, що призведе до соціальної напруги. Галопуючими темпами зростатиме інфляція, валютні операції майже припиняться. Спостерігатиметься інтенсифікація міграції робочої сили. Сценарієм передбачається, що матиме місце швидка деіндустріалізація економіки, занепад фундаментальної і прикладної науки, а у довгостроковій перспективі спостерігатиметься втрата суб'єктності.

Найкращим, і в той же час найменш вірогідним (на думку авторів 10%) для розвитку України розглядається сценарій "Збалансований розвиток", що передбачає поступовий збалансований розвиток соціально-економічної системи України в умовах найбільшого сприяння міжнародної спільноти, партнерів та інвесторів. Найбільш ймовірною реалізацією такого сценарію є за умо-

ви вступу України в ЄС та суттєвого зростання безпечових факторів. При цьому, тиск на економіку та ослаблення військового комплексу Російської федерації на максимальному рівні.

Автори зазначають, що основними драйверами розвитку економіки України на даному етапі можуть стати: аграрний сектор, військово-промислових комплекс, інформаційні технології та ІКТ, енергетика, високотехнологічна переробна промисловість, фармацевтика та сфера охорони здоров'я, а також традиційні низько технологічні галузі. При цьому, активізація вказаних драйверів можлива за умови стабілізації військової та політичної ситуації а також усунення основних гальмуючих чинників, таких як тіньова економіка, корупція, адміністративні бар'єри.

Спеціалісти Українського інституту майбутнього, у своїй доповіді "Україна 2022. Як не втратити свій шанс стати сильною державою" наголошують, що попри невизначеність щодо продовження і наслідків військового конфлікту в Україні а також турбулентність у глобальній економіці, важливою умовою збереження державності та відродження економіки вважають формування майбутньої моделі розвитку нашої країни із урахуванням національної ідентичності, наявних ресурсів та отриманого досвіду.

На думку авторів, ключовими чинниками у перехідних (1—2 роки) післявоєнний період держава повинна зосередитися на сам перед на таких сферах:

"1. Експорт. Експорт є основою для поповнення бюджету України у складний період. Тому, у перехідний період держава повинна сконцентруватися на активізації експортних продуктів, на яких спеціалізується Україна на міжнародних ринках. Зокрема це зерно, олійні, руда та метали. Отримані кошти повинні спрямовуватися у

відновлення найбільш важливих для населення галузей та соціальну підтримку.

2. Виробництво продуктів харчування. Підтримка українських виробників продуктів харчування є важливою складовою виходу із соціального та економічного шоку. Механізми підтримки насамперед — через державні закупівлі продуктових наборів, впровадження регулярних виплат для громадян що залишилися в Україні і не мають можливості працювати для змоги харчуватися, зменшення податкового тиску та пріоритетність у забезпеченні електроенергією.

3. Держзамовлення як необхідний чинник збереження стратегічних галузей. Головним інвестором найближчим часом буде держава, тому потрібно терміново переглянути саме принципи державного замовлення і спрямовувати їх у відповідні галузі. У сфері машинобудування та легкої промисловості (де внутрішній попит зараз практично відсутній, а експорт — надзвичайно ускладнений).

4. Боротьба з безробіттям і втратою фахівців. Одразу після стабілізації ситуації в окремих регіонах і зменшення ризиків відновлення/поширення бойових дій потрібно запроваджувати масові програми працевлаштування для безробітних, які не змогли знайти роботу замість втраченої. Зволікання з їхнім запуском загрожуватиме такими вкрай негативними соціальними наслідками, як зростання злочинності, нелегальна міграція, тотальна депопуляція міст, що найбільше постраждали внаслідок війни" [13].

В умовах стратегічної невизначеності та турбулентності, що характерні для сучасного періоду, базові моделі прогнозування та проектування соціально-економічних процесів, що передбачають вивчення екстраполяційних трендів, використання засобів статистичного моделювання та нормування втрачають актуальність, оскільки подальший розвиток процесів без якісного керованого впливу та ефективних механізмів адаптації може піти по траєкторіях, що не мали аналогів у минулому.

Саме тому, на нашу думку, при проектуванні моделі інклюзивного розвитку варто застосовувати комбінацію сучасних підходів прогнозування та проектування соціально-економічних моделей. До таких методів можна віднести: форсайт, реінжиніринг та дизайн. Пропоновані інструменти, доповнені якісними інформаційним забезпеченням та із залученням експертного середовища, дозволять знайти найбільш оптимальні моделі розвитку національної економіки в умовах стратегічної невизначеності.

ВИСНОВКИ

Обґрунтовано перехід до формування моделі інклюзивного розвитку національної економіки, що передбачає рух "від майбутнього до теперішнього". Доведено, що всупереч зруйнованій інфраструктурі та значним втратам економічного потенціалу, Україна має шанс для повного реінжинірингу діючої моделі. Відповідний процес враховуватиме унікальний досвід, який здобувається у боротьбі; адаптивним, згуртованим та висококваліфікованим трудовим ресурсам; міжнародну підтримку та перспективи вступу в Європейські економічні структури. Визначено, що це є можливістю позбутися галь-

муючих чинників, серед яких корупція, зарегульованість економічних процесів, відсутність соціальної справедливості та неефективність судової системи, олігархічного впливу.

Результатами дослідження показали, що військова агресія, яку розпочала Російська федерація проти України у лютому 2022 року, привела до втрати близько 40% реального ВВП, внаслідок ракетних ударів пошкоджено понад 50% енергетичної інфраструктури, численні руйнування соціальної та виробничої інфраструктури у прикордонних містах оцінюються на суму понад 400 млрд. доларів США. До найбільш болючих і суттєвих втрат економічного потенціалу внаслідок військових дій є втрати людського капіталу та тимчасова втрата контролю над окупованими територіями.

Визначено, що при проектуванні моделі інклюзивного розвитку варто застосовувати комбінацію сучасних підходів прогнозування та проектування соціально-економічних моделей. Наголошено, що до таких методів можна віднести: форсайт, реінжиніринг та дизайн. Відповідні інструменти, доповнені якісними інформаційним забезпеченням та із залученням експертного середовища, дозволять знайти найбільш оптимальні моделі розвитку національної економіки в умовах стратегічної невизначеності.

Література:

1. Круш П. В., Круш П. П. Інклюзивний розвиток національної економіки. Підприємництво та інновації. 2019. Вип. 8. С. 52—56. DOI: <https://doi.org/10.37-320/2415-3583/8.8> (дата звернення до ресурсу 22.02.2023 р.).
2. Skrylnyk A., Katiukha S. Особливості інклюзивного зростання національної економіки. Науковий журнал "Економіка і регіон". 2019. № 3 (74). С. 44—49. DOI: [https://doi.org/10.26906/EiR.2019.3\(74\).1761](https://doi.org/10.26906/EiR.2019.3(74).1761) (дата звернення до ресурсу 22.02.2023 р.).
3. Крамаренко І. С., Іртищев О. С., Кльоц Ю. Ю., Кравець Л. О. Аналіз структурних трансформацій інвестиційного потенціалу: функціональний аспект. Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія "Економічні науки". 2019. № 1. С. 458—468.
4. Крамаренко І. С., Сєнкевич О. Ф., Андрющенко Є. Г., Прокопенко Н. О., Кльоц Ю. Ю. Особливості формування інвестиційного потенціалу: регіональний та національний аспект. Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія "Економічні науки". 2019. № 3. С. 343—356.
5. Павлов О. І., Дідух С. М. Інклюзивний розвиток України як система. Проблеми економіки. 2020. № 4. С. 75—81. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2020-4-75-81> (дата звернення до ресурсу 22.02.2023 р.).
6. Лігакон. Стратегія сталого розвитку "Україна — 2030". URL: <https://ips.ligakon.net/document/JH6YF00A?an=332> (дата звернення до ресурсу 22.02.2023 р.).
7. Верховна рада України. Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (дата звернення до ресурсу 22.02.2023 р.).
8. Irtyshcheva I., Boiko Y., Pavlenko O., Kramarenko I., Chumakova K., Hryshyna N., Ishchenko O., Zubko A. Economic Monitoring of Transformation Processes:

National Realities and Foreign. International Journal of Industrial Engineering. 2013. Vol. 34, pp. 1—11.

9. Nadtochiy I., Irtysheva I., Kramarenko I., Krylenko V., Chumakov K. Economic Diagnostics of Territorial Development: National Dimension and Experience of EU Countries. WSEAS Transactions on Environment and Development. 2022. Vol. 18, pp. 486—495.

10. Верховна рада України. Основні прогностичні макрпоказники економічного і соціального розвитку України на 2022—2024 роки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення до ресурсу 22.02.2023 р.).

11. Іртишева І. О., Крамаренко І. С., Стегней М. І., Бойко Є. О. Економічний механізм забезпечення ресурсозбереження та природокористування в умовах глобальних викликів. Innovation and Sustainability. 2022. No 4. С. 223—231.

12. Луцик Ю., Коротина С., Кучмєєва О., Якименко І. Прогнозування можливих сценаріїв розвитку економіки України в умовах ведення "гібридної" війни Російською Федерацією. Social development & Security. 2020. Vol. 10. No 1. С. 156—167.

13. Український інститут майбутнього. Україна 2022. Як не втратити свій шанс стати сильною державою. URL: <https://uifuture.org/publications/ukrayina-2022-yak-ne-vtratyty-svij-shans-staty-sylnoyu-derzhavoyu> (дата звернення до ресурсу 22.02.2023 р.).

References:

1. Krush, P.V. and Krush, P.P. (2019), "Inclusive development of the national economy", *Pidpriemnytstvo ta innovatsii*, vol. 8, pp. 52—56. doi.org/10.37320/2415-3583/8.8.

2. Skrylnyk, A. and Katiukha, S. (2019), "Features of inclusive growth of the national economy", *Naukovy zhurnal "Ekonomika i rehion"*, vol. 3 (74), pp. 44—49. doi.org/10.26906/EiR.2019.3(74).1761.

3. Kramarenko, I.S., Irtyshev, O.S. Kleys, Yu.Yu. and Kravets, L.O. (2019), "Analysis of structural transformations of investment potential: functional aspect", *Visnyk KhNAU im. V.V. Dokuchaieva. Seriya "Ekonomichni nauky"*, vol. 1, pp. 458—468.

4. Kramarenko, I.S. Sienkovych, O.F. Andryushchenko, E.G. Prokopenko, N.O. and Kleys, Yu.Yu. (2019), "Peculiarities of investment potential formation: regional and national aspect", *Visnyk KhNAU im. V.V. Dokuchaieva. Seriya "Ekonomichni nauky"*, vol. 3, pp. 343—356.

5. Pavlov, O.I. and Didukh, S.M. (2020), "Inclusive development of Ukraine as a system", *Problemy ekonomiky*, vol. 4, pp. 75—81. doi.org/10.32983/2222-0712-2020-4-75-81.

6. League law (2018), "Sustainable development strategy "Ukraine — 2030", available at: <https://ips.liga-zakon.net/document/JH6YF00A?an=332> (Accessed 22 February 2023).

7. Verkhovna Rada of Ukraine (2019), "Sustainable development goals of Ukraine for the period up to 2030", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (Accessed 22 February 2023).

8. Irtysheva, I. Boiko, Y. Pavlenko, O. Kramarenko, I. Chumakova, K. Hryshyna, N. Ishchenko, O. and Zubko, A. (2013), "Economic Monitoring of Transformation Pro-

cesses: National Realities and Foreign", *International Journal of Industrial Engineering*, vol. 34, pp. 1—11.

9. Nadtochiy, I. Irtysheva, I. Kramarenko, I. Krylenko, V. and Chumakov, K. (2022), "Economic Diagnostics of Territorial Development: National Dimension and Experience of EU Countries", *WSEAS Transactions on Environment and Development*, vol. 18, pp. 486—495.

10. Verkhovna Rada of Ukraine (2021), "The main forecast macro indicators of the economic and social development of Ukraine for 2022—2024", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-2021-%D0%BF#Text> (Accessed 22 February 2023).

11. Irtysheva, I.O. Kramarenko, I.S. Stegney, M.I. and Boyko, E. O. (2022), "Economic mechanism of resource conservation and nature management in conditions of global challenges", *Innovation and Sustainability*, vol. 4, pp. 223—231.

12. Lutsik, Yu. Korotina, S. Kuchmееva, O. and Yakymenko, I. (2020), "Forecasting possible scenarios of the development of the economy of Ukraine in the conditions of waging a "hybrid" war by the Russian Federation", *Social development & Security*, vol. 10, no. 1, pp. 156—167.

13. Ukrainian Institute of the Future (2022), "Ukraine 2022. How not to lose your chance to become a strong state", available at: <https://uifuture.org/publications/ukrayina-2022-yak-ne-vtratyty-svij-shans-staty-sylnoyu-derzhavoyu> (Accessed 22 February 2023).

Стаття надійшла до редакції 22.03.2023 р.

www.economy.nayka.com.ua

Електронне фахове видання

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Виходить 12 разів на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292

e-mail: economy_2008@ukr.net

тел.: (044) 223-26-28

(044) 458-10-73